

LAW SCIENCES

POWERS OF EXECUTIVE BODIES OF VILLAGE, TOWN AND CITY COUNCILS IN EXERCISING STATE CONTROL OVER LAND USE AND PROTECTION

ПОВНОВАЖЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ

Ihor Zaika¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-472-6-13>

Ефективне використання та охорона земель є однією з ключових засад сталого розвитку територіальних громад. Значна роль у забезпеченні раціонального землекористування належить органам місцевого самоврядування, зокрема виконавчим органам сільських, селищних та міських рад. Ці органи, будучи найближчими до мешканців громад, мають потужні можливості для здійснення контролю за використанням та охороною земель на місцевому рівні.

Необхідним елементом дослідження повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у здійсненні державного контролю за використанням та охороною земель, є виявлення проблемних аспектів та розробка нормотворчих ініціатив щодо вдосконалення правового регулювання у цій сфері регулювання земельних відносин на рівні використання земель територіальних громад.

Нормативну основу здійснення державного контролю за використанням та охороною земель складають Конституція України, Земельний кодекс України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про охорону земель» та інші. А теоретичне підґрунтя викладено у наукових роботах В. Андрейцева, С. Антонова, В. Кадала, М. Логвиненка, А. Мірошниченка, В. Носіка, В. Теремиського, М. Шульги, Г. Шуст та інших науковців.

---

¹ Sumy State University, Ukraine

В доктрині земельного права є різні підходи до визначення завдань та функцій державного контролю за використанням земельного фонду з огляду на повноваження суб'єктів які такі повноваження реалізують.

Одні науковці (М. Логвиненко, В. Кадала) визначають такий контроль через призму поєднання загальних елементів публічного управління з конкретно визначеними повноваженнями органів влади та органів місцевого самоврядування [1, с. 408].

Інші (С. Антонова, М. Журик) притримується думки, що державний контроль за використанням земель є засобом легітимації у сфері державного управління, а також визначальною функцією управління земельним фондом, за допомогою якої досягається головна мета – його збереження та раціональне використання [2, с. 21].

Треті (В. Теремецький, Г. Шуст) наголошують на тому, що забезпечення раціонального використання земельних ресурсів можливе тільки при зацікавленості в цьому землекористувачів та суспільного контролю за процесом використання земельних ресурсів [3, с. 69].

Аналіз існуючих наукових підходів у їх поєднанні підводить нас до висновку про те, що наявність ефективної системи публічного адміністрування на рівні територіальних громад щодо користування землями державної та комунальної форм власності, забезпечить не лише ефективне використання земельних ресурсів на землях місцевих громад, в і підвищить інтерес серед іноземних інвесторів, що забезпечить наповнення відповідних бюджетів у воєнний та після воєнний період.

У зв'язку з цим, впровадження заходів спрямованих на децентралізацію та розширення повноважень територіальних громад, у частині регулювання земельних відносин, потребує в першу чергу дієвого правового механізму, комплексного аналізу норм законодавства щодо розмежування контрольних функцій між територіальними громадами та органами державної влади.

За нормами Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», державний контроль за використанням та охороною земель усіх категорій та форм власності здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин. Державний контроль за використанням та охороною земель також здійснюють виконавчі органи сільських, селищних, міських рад у межах повноважень, визначених законом, що важливо, у разі прийняття відповідною радою рішення про здійснення такого контролю [4].

Водночас, згідно зі статтею 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», до відання виконавчих органів сільських,

селищних, міських рад належать власні (самоврядні) повноваження щодо здійснення контролю за використанням та охороною земель [5].

Таким чином, закон визначає дискреційні повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо прийняття на себе та здійснення контролю за використанням та охороною земель.

Аналіз чинного законодавства дозволяє виділити такі основні повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у цій сфері: 1) здійснення контролю за використанням та охороною земель комунальної власності; 2) участь у розробці та реалізації загальнодержавних і регіональних програм з питань використання та охорони земель; 3) організація та здійснення землеустрою, погодження проєктів землеустрою; 4) здійснення контролю за дотриманням законодавства про охорону навколишнього природного середовища; 5) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів; 6) вирішення земельних спорів у порядку, встановленому законом; 7) підготовка висновків щодо надання або вилучення земельних ділянок [4].

Особливу увагу на себе звертає те, що виконавчі органи місцевих рад здійснюють контроль за використанням та охороною земель саме комунальної власності, які становить значну частку земельного фонду в межах відповідних територіальних громад.

Проте існують проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування у сфері контролю за використанням та охороною земель. Незважаючи на наявність законодавчо закріплених повноважень, їх реалізація виконавчими органами місцевих рад часто стикається з низкою проблем такими, як: 1) недостатньо чітко розмежовані повноваження між органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері контролю за використанням та охороною земель; 2) перманентний стан обмеженості ресурсів (фінансових, кадрових, матеріально-технічних тощо) для ефективного здійснення контрольних функцій на рівні територіальної громади; 3) недосконалість методичного забезпечення здійснення контролю на місцевому рівні; 4) відсутність дієвих механізмів притягнення до відповідальності за порушення земельного законодавства на рівні територіальних громад; 5) недостатня координація дій між різними органами, які здійснюють контроль у сфері земельних відносин.

При цьому, шляхами вдосконалення правового регулювання державного контролю за використанням та охороною земель які реалізуються виконавчими органами місцевого самоврядування можуть бути такі заходи: 1) чітке унормування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері контролю за використанням та охороною земель з метою їх чіткого розмежування;

2) створення нормативно-правової бази для реалізації завдань та функцій контролю за використанням та охороною земель на рівні територіальних громад; 3) запровадження механізмів взаємодії та координації дій між місцевими осередками органів державної влади та органами місцевого самоврядування за-для здійснення ефективного контролю у сфері контролю за використанням та охороною земель; 4) запровадження механізмів дієвої відповідальності за порушення земельного законодавства та надання органам місцевого самоврядування розширених повноважень щодо притягнення до відповідальності порушників.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад відіграють важливу роль у здійсненні державного контролю за використанням та охороною земель на місцевому рівні. Проте ефективна реалізація їхніх повноважень потребує вдосконалення правового регулювання, зокрема чіткого розмежування повноважень, посилення координації дій з іншими органами влади та забезпечення належного ресурсного забезпечення.

Таким чином, запропоновані шляхи вдосконалення правового регулювання повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у здійсненні державного контролю за використанням та охороною земель сприятимуть раціональному використанню земельних ресурсів та забезпеченню сталого розвитку територіальних громад вже у найближчій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Логвиненко М. І., Кадала В. В. Державний контроль за використанням та охороною земель як аспект публічного адміністрування у сфері користування землями. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 408–410.

2. Антонова С. Є., Журик М. Є. Державний контроль за використанням і охороною земель: регіональний аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. С. 20–29.

3. Теремецький В. І., Шуст Г. П. Публічне управління у сфері використання та охорони земельних ресурсів: зарубіжний досвід та українські реалії. *Право і Безпека*. 2020. № 2. С. 69–75.

4. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV : станом на 28 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> (дата звернення: 29.09.2024).

5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.07.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 21 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#top> (дата звернення: 29.09.2024).